

SXEDIO.91

2.9.1939: ΤΑ ΣΥΝΝΕΦΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΠΥΚΝΩΝΟΥΝ ΚΑΙ Η ΚΥΠΡΟΣ ΑΡΧΙΖΕΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΝΑ ΤΟΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΕΙ: ΑΡΧΙΖΕΙ ΤΟ ΑΝΟΙΓΜΑ ΧΑΡΑΚΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΟΚΙΜΑΣΙΚΕΣ ΣΥΣΚΟΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ ΕΝΩ Η ΒΕΝΖΙΝΗ ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΜΕ ΔΕΛΤΙΟ

Κατά το τρίτο δεκαήμερο του Αυγούστου του **1939**, και λίγο μετά την άφιξη στην Κύπρο του νέου κυβερνήτη Γουίλλιαμ Μπάττερσιλλ, ο Καγκελλάριος της Γερμανίας Αδόλφος Χίτλερ εισέβαλε στην Πολωνία ρίχνοντας τον κόσμο σε μια νέα πολεμική περιπέτεια με απρόβλεπτες διαστάσεις.

Η Βρετανία που είχε υπογράψει λίγες μόνο μέρες προηγουμένως συνθήκη συμμαχίας με την Πολωνία προειδοποίησε ότι θα παρέμενε πιστή στη συμμαχία της και έτσι βρέθηκε με μιας στον πόλεμο από την αρχή.

Συνέπεια όλων αυτών ήταν η Κύπρος να αποκτήσει τώρα ιδιαίτερα στρατηγική σημασία, αν ο Χίτλερ θα αποφάσιζε να προελάσει νοτιότερα σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Ετσι συνεχίστηκαν οι προετοιμασίες που είχαν αρχίσει νωρίτερα για μια ενδεχόμενη σύρραξη, καθώς στη διεθνή σκηνή πύκνωναν τα σύννεφα.

Ο νέος πόλεμος, που ονομάστηκε Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο που **1914-18** βρήκε ουσιαστικά τους κυπρίους επί ποδός πολέμου.

Καθώς όμως η ανάφλεξη στην Πολωνία έπαιρνε διαστάσεις τα μέτρα στην Κύπρο εντάθηκαν ακόμα περισσότερο και στις **26** Αυγούστου **1939** επιβλήθηκε στον τόπο λογοκρισία στα τηλεγραφήματα που στέλλονταν στο εξωτερικό από και προς την Κύπρο.

Με την ανακοίνωση που έδωσε στον τύπο η αγγλική Κυβέρνηση και δημοσιεύθηκε την επομένη προειδοποιείτο ο κόσμος ότι θα εφαρμοζόταν διανομή βενζίνης με δελτίο και διατίμηση στις τιμές των διαφόρων προϊόντων.

" Κοινοποιείται προς γενική πληροφορία ότι σήμερα το πρωί τέθηκε σε εφαρμογή στην Κύπρο, με οδηγίες του υπουργού Αποικιών ταχυδρομική και τηλεγραφική λογοκρισία.

ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ: Το κοινό πληροφορείται ότι η Κυβέρνηση παρακαλεί όπως οι διανομείς πετρελαίων περιορίζουν τις πωλήσεις πετρελαίου, βενζίνης και άλλων πετρελαίων, στους πελάτες του με βάση τις συνήθειες ανάγκες τους.

Το σχέδιο (διανομής) με δελτίο προς έλεγχο των τιμών θα τεθεί σε εφαρμογή εάν οι περιστάσεις επιβάλλουν αυστηρότερο έλεγχο.

ΠΡΩΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ ΤΡΟΦΙΜΑ: Το κοινό πληροφορείται επίσης ότι διατίμηση με την οποία θα καθορίζεται το ανώτατο όριο τιμών για ορισμένα πρώτης ανάγκης τρόφιμα, θα τεθεί αμέσως σε εφαρμογή, εάν οι περιστάσεις επιβάλουν τέτοια μέτρα.

Στο μεταξύ όλοι οι πολίτες παρακαλούνται να απέχουν από του να αγοράζουν ποσότητες από τα αντικείμενα αυτά πέραν των συνήθων αναγκών τους. Οσοι πωλούν χονδρικός και λιανικός παρακαλούνται επίσης όπως προς το παρόν μη συμμορφώνονται προς αιτήσεις για ασυνήθεις αγορές".

Σύμφωνα με τον κυπριακό τύπο " ο κ. Διοικητής Λευκωσίας εδήλωσε προς τους επί των ειδήσεων συντάκτας των εφημερίδων της πρωτεύουσας, ότι τα ανωτέρω μέτρα δεν πρέπει να θεωρούνται ως συνήθειες προφυλάξεις λαμβανόμεναι εις εποχήν σοβαράς εθνικής ανάγκης".

Ταυτόχρονα ο Κυβερνήτης διέταξε όπως ενταθεί η εκκαφή χαρακωμάτων προς αποφυγή θυμάτων σε ενδεχόμενη επίθεση γερμανικών αεροπλάνων αν επεκτεινόταν ο πόλεμος και στο νησί. Επίσημη ανακοίνωση τόνιζε:

"Προς τους πολίτες και ιδιαίτερα προς τους ιδιοκτήτες εργοστασίων ή εμπορικών Οίκων, οι οποίοι απασχολούν μέγα αριθμό προσώπων παρέχεται η συμβουλή όπως κατασκευάσουν βαθιά στενά χαρακώματα (βάθους 6 ποδών και πλάτους 2 π. στις αυλές ή τους

κήπους τους. Τα χαρακώματα αυτά πρέπει να έχουν αρκετό μήκος ώστε να μπορούν να περιλάβουν όλα τα πρόσωπα οικίας, εργοστασίου, Οίκου κλπ.

Για κάθε πρόσωπο πρέπει να διατίθεται χώρος μήκους δύο ποδών. Τα χαρακώματα πρέπει να βρίσκονται μακριά από τα κτίρια για να αποφεύγεται ο κίνδυνος κατάληψης τους από συντρίμματα σε περίπτωση κατάρρευσης κτιρίων που βρίσκονται κοντά σ' αυτά. Συνιστάται επίσης όπως εάν είναι δυνατό, τα χαρακώματα να καλύπτονται με κλάδους δένδρων. Υποδειγματικά χαρακώματα ανασκάφηκαν ανατολικά της εισόδου προς το άνοιγμα Χατζησάββα, μπορεί δε το κοινό να τα επιθεωρήσει.

Τονίζεται με έμφαση ότι τα δημόσια χαρακώματα τα οποία σκάπτονται τώρα, προορίζονται για τα πρόσωπα εκείνα, τα οποία λόγω έλλειψης χώρου δεν μπορούν να μεριμνήσουν για την προστασία τους. Στους δυναμένους να μεριμνήσουν για την προστασία τους παρέχεται η συμβουλή να κατασκευάσουν οι ίδιοι χαρακώματα στα κτήματά τους. Οποιαδήποτε τεχνική συμβουλή, θα παρασχεθεί ύστερα από αίτηση από το Διοικητή, τον Επιθεωρητή της Αστυνομίας ή τον Επαρχιακό Μηχανικό των Δημοσίων Εργων.

Με ένα άλλο διάταγμα του Κυβερνήτη "εν Συμβουλίω" απαγορεύθηκαν οι εξαγωγές ορισμένων εμπορευμάτων και ειδών, ώστε η Κύπρος να μη αντιμετωπίσει τέτοια προβλήματα σε ένα ενδεχόμενο πολέμο που κανένας δεν γνώριζε ποιες διαστάσεις θα έπαιρνε ακόμα.

Σύμφωνα με το διάταγμα:

"Απαγορεύεται η εξαγωγή χωρίς την άδεια του Κυβερνήτη σε οποιοδήποτε λιμάνι των πιο κάτω ειδών δηλαδή σιταριού, κριθαριού, αλεύρων, εδώδιμων ελιών, ζάχαρης, ζώων, μπιζελιών, οσπρίων, γάλακτος, τυριού, βούτυρου, καφέ πατατών, πυρίων, αχύρων, ακαθάρτου πετρελαίου, πετρελαίου, βενζίνης, μηχανελαίου, άνθρακος και χημικών λιπασμάτων.

Επιτρέπεται η εξαγωγή σε βρετανικά λιμάνια και λιμάνια της Παλαιστίνης, και της Αιγύπτου των

πιο κάτω:

Αλογα, ημίονοι, όνοι, ιπποσκευές για στρατιωτικούς σκοπούς, βαμβάκι και απορρίματα, βαμβακιού, βαμβακερές κλωστές, βαμβακερά, λινάρι, κάνναβη, (συμπεριλαμβανομένων κάθε είδους απορριμάτων) βρώμη, δέρματα, μαλλί, μάλλινες κλωστές, κατεργασμένα δέρματα, ξυλεία, πουλερικά, μετάλλευμα χρυσού, χρώμιο και πυρίτης, συγκεντρωμένος χαλκός, ψήγματα σιδήρου, μεταλλικά ψήγματα που δεν περιέχουν σίδηρο, μεταλλεύματα λευκοσιδήρου, αμίαντος, γύψος, φαιόχωμα, μαγγάνιο, μετάξι, φυστίκια, λινόσπορος, πυρηνέλαιο, πλακούντες από πυρηνέλαιο, κύμινο, χαρούπια, φρούτα, σιγαρέττα, οίνος και οινοπνεύματα.

Η εξαγωγή των ειδών αυτών σε άλλα λιμάνια εκτός αυτών που κατονομάζονται, επιτρέπεται ύστερα από άδεια του Κυβερνήτη.

Ο Κυβερνήτης, παρέχοντας άδεια εξαγωγής δικαιούται να ορίζει τους όρους υπό τους οποίους θα γίνει η εξαγωγή.

Ταυτόχρονα το κοινό προειδοποιήθηκε να πάρει όλα τα προληπτικά μέτρα για να αποφευχθούν θύματα σε περίπτωση ρίψης βομβών. Το κοινό καλείτο να μεταφέρει στο σπίτι του σάκκους με άμμο για σβύσιμο των εμπρηστικών βομβών.

Ανακοίνωση του διοικητή Λεμεσού Γουέιν ήταν χαρακτηριστική:

" Παρόλον ότι δεν υπάρχει άμεσος λόγος φόβου εν τούτοις το κοινό πρέπει να έχει υπόψη του ότι αν εκραγεί πόλεμος πιθανόν να μη υπάρξει προειδοποίηση οποιασδήποτε επίθεσης, η οποία είναι δυνατό να γίνει κατά της πόλης. Εάν γίνει μια τέτοια επίθεση, δεν θα υπάρξει τρόπος για να πούμε εκ των προτέρων κατά πόσον θα χρησιμοποιηθούν βόμβες εμπρηστικές ή εκρηκτικές, βόμβες αερίδων ή οβίδες. Γι' αυτό οι πολίτες πρέπει να είναι έτοιμοι για κάθε ενδεχόμενο.

Υπενθυμίζουμε στο κοινό ότι κάθε σπίτι πρέπει να εφοδιασθεί με δυο τενεκέδες άμμου για σβύσιμο

εμπρηστικών βομβών και (αν είναι δυνατό) με ένα φτυάρι με μακρύ χέρι.

Ο καλύτερος τρόπος για να μη υπάρξουν πολλά θύματα από εκρηκτικές βόμβες είναι η καταφυγή του κοινού σε χαρακώματα, Η Κυβέρνηση και το Δημαρχείο έχουν ήδη αρχίσει την εκταφή χαρακωμάτων σε μερικά δημόσια μέρη.

Οι κ.κ. Χατζηπαύλου και Υιοί, Α. Γ. Πατίκης και Σία, η Εταιρεία Βιομηχανιών Λεμεσού Λτδ, η εταιρεία Αμιάντου, το Κεραμοποιείο Λεμεσού και η Κυπριακή Εταιρεία Οίνων και Οινοπνευμάτων Λτδ έχουν ειδοποιήσει την διοίκηση ότι σε περίπτωση πολέμου είναι έτοιμοι να προβούν στη εκσκαφή χαρακωμάτων για την προστασία των εργαζομένων στα εργοστάσια τους και ελπίζεται ότι το παράδειγμα τους τούτο για το κοινό καλό θα ακολουθήσουν και άλλοι. Υποδειγματικά σχέδια χαρακωμάτων μπορούν να ληφθούν από το Δημαρχείο.

Έχουν ήδη καταστρωθεί σχέδια για την εκσκαφή χαρακωμάτων, τα οποία μπορούν να περιλάβουν μέχρι **21,000** πρόσωπα σε περίπτωση πολέμου, αλλά θα απαιτηθεί λίγος καιρός για να συμπληρωθούν όλα, συμβουλευόμεν δε όσους έχουν χώρο για χαρακώματα στην αυλή ή στον κήπο τους να προβούν στη εκσκαφή τέτοιων χαρακωμάτων αρκετών για να προστατεύσουν τους εαυτούς τους και τις οικογένειές τους. Τα χαρακώματα πρέπει να εκσκαφούν τουλάχιστον **10** πόδια από οποιαδήποτε διώροφη οικία. Πρέπει να έχουν βάθος **5** ποδών, πλάτος δε **3** ποδών στο βάθος και πέντε ποδών στην επιφάνεια.

Μερικοί κήποι και αυλές σπιτιών επελέγησαν ως κατάλληλα μέρη για την εκσκαφή χαρακωμάτων για το κοινό σε περίπτωση πολέμου. Οι κάτοικοι των κτημάτων αυτών ειδοποιήθηκαν ή θα ειδοποιηθούν σύντομα από τους Επιτηρητές των οδών γι'αυτό και σε μερικές περιπτώσεις είναι δυνατό να ζητηθεί η συγκατάθεση τους όπως αρχίσει η εργασία της εκσκαφής πριν από την έκρηξη του πολέμου. Σε περίπτωση πολέμου η Κυβέρνηση θα έχει εξουσία όπως χρησιμοποιήσει οποιονδήποτε χώρο για την εκσκαφή

χαρακωμάτων χωρίς τη συγκατάθεση του ιδιοκτήτη του χώρου τούτου, ελπίζεται όμως ότι όλοι οι πολίτες θα συνεργασθούν πρόθυμα σε αυτό και σε όλα τα άλλα μέτρα, τα οποία θα θεωρηθούν αναγκαία για την προστασία τους.

Οι προειδοποιητικές ανακοινώσεις και οι κινητοποιήσεις οδήγησαν όσους είχαν χρήματα στις Τράπεζες να αρχίσουν να τα αποσύρουν καλού, κακού ώστε να μη βρεθούν ξαφνικά χωρίς λεφτά. Αυτό ανάγκασε τον Κυβερνήτη να κηρύξει τριήμερη αργία στις τράπεζες στις **2, 4 και 5 Σεπτεμβρίου 1939**.

Όσο και αν καταβαλλόταν προσπάθεια να πεισθεί ο κόσμος να μη πανικοβάλλεται, το ένα μέτρο μετά το άλλο που έπαιρνε η κυβέρνηση έδιναν καθαρά την εντύπωση ότι η Κύπρος κινδύνευε ή βρισκόταν μπροστά στο φάσμα ενός πολέμου και τίποτε δεν μπορούσε να αποτρέψει τους κυπρίους από του να αρχίσουν να αποθηκεύουν τρόφιμα και να αποσύρουν τα χρήματά τους από τις τράπεζες.

Στις **2 Σεπτεμβρίου** μάλιστα με κανονισμούς που δημοσιεύθηκαν στην Επίσημη Εφημερίδα τέθηκε δοκιμαστικά σε εφαρμογή σβήσιμο των φώτων. Σύμφωνα με τον κανονισμό τα φώτα θα έσβηναν σε όλες τις πόλεις μόλις ηχούσαν οι σειρήνες με παρατεταμένα συρίγματα.

Την ίδια μέρα τέθηκε υπό έλεγχο και η εισαγωγή και διάθεση της βενζίνης. Σύμφωνα με το σχετικό διάταγα όσοι χρησιμοποιούσαν βενζίνη έπρεπε να δηλώσουν τις ανάγκες τους. Η παραχώρηση σ' αυτούς βενζίνης θα γινόταν με δελτίο τις επόμενες ημέρες ενώ τέθηκαν υπό έλεγχο όλες οι τιμές των τροφίμων.

Η Κύπρος ήταν τώρα έτοιμη για ένα ενδεχόμενο πόλεμο, έστω και αν τα σύννεφα που βρίσκονταν ακόμα πολύ μακριά, κινούνταν με πολύ αργούς ρυθμούς.